

Homo oeconomicus i jego racjonalność

Tomasz Poskrobko

Ekonomia behawioralna

Niewidzialna ręka rynku

- *Nie od przychylności rzeźnika, piwowara czy piekarza oczekujemy naszego obiadu, lecz od ich dbałości o własny interes. Zwracamy się nie do ich humanitarności, lecz do egoizmu i nie mówimy im o naszych własnych potrzebach, lecz o ich korzyściach.*
- [Adam Smith, *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, PWN, 2001]

Model człowieka

Homo oeconomicus

- dąży do realizacji określonego celu gospodarczego (przejawia określone potrzeby i potrafi je określić);
- posiada wiedzę – zawsze pełną i prawdziwą – o okolicznościach, w których podejmuje działanie;
- dla realizacji preferowanego celu wykonuje on czynności (dobiera środki), które podpowiada mu jego wiedza
- jest wolny w swoich wyborach
- Posiada nieograniczone potrzeby

Cel gospodarczy HO

- odniesienie zakładanego efektu do poniesionych nakładów
 - Konsument – maksymalizacja użyteczności
 - Producent – maksymalizacji zysku

Użyteczność

- Zdolność dobra lub usługi do zaspokajania potrzeb.
- Określa subiektywną przyjemność, pożytek lub zadowolenie płynące z konsumowanych (ew. posiadanych) dóbr.
- Wartość użyteczności pozwala subiektywnie określić, ile zadowolenia dostarczają konsumentowi konsumowane przez niego produkty i usługi.

Teoria użyteczności

- Funkcja użyteczności jest sposobem przyporządkowywania liczb każdemu koszykowi dóbr, w taki sposób iż bardziej preferowane koszyki otrzymują wyższe numery. Oznacza to, że koszyk A jest preferowany bardziej niż koszyk B wtedy i tylko wtedy gdy koszyk A ma większą użyteczność od koszyka B.
- Założenia funkcji użyteczności
 - im więcej tego dobra, tym większa całkowita użyteczność,
 - kolejne jednostki tego dobra mają coraz mniejszą użyteczność krańcową,
 - różnice pomiędzy użytecznościami krańcowymi kolejnych jednostek są coraz mniejsze.

Teoria oczekiwanej użyteczności

- dotyczy modelowania wyboru konsumenta, gdy wybiera on nie pomiędzy zdarzeniami pewnymi, ale loteriami sformalizowanymi przy pomocy zmiennych losowych, których możliwe wyniki należą do zbioru dostępnych, pewnych alternatyw

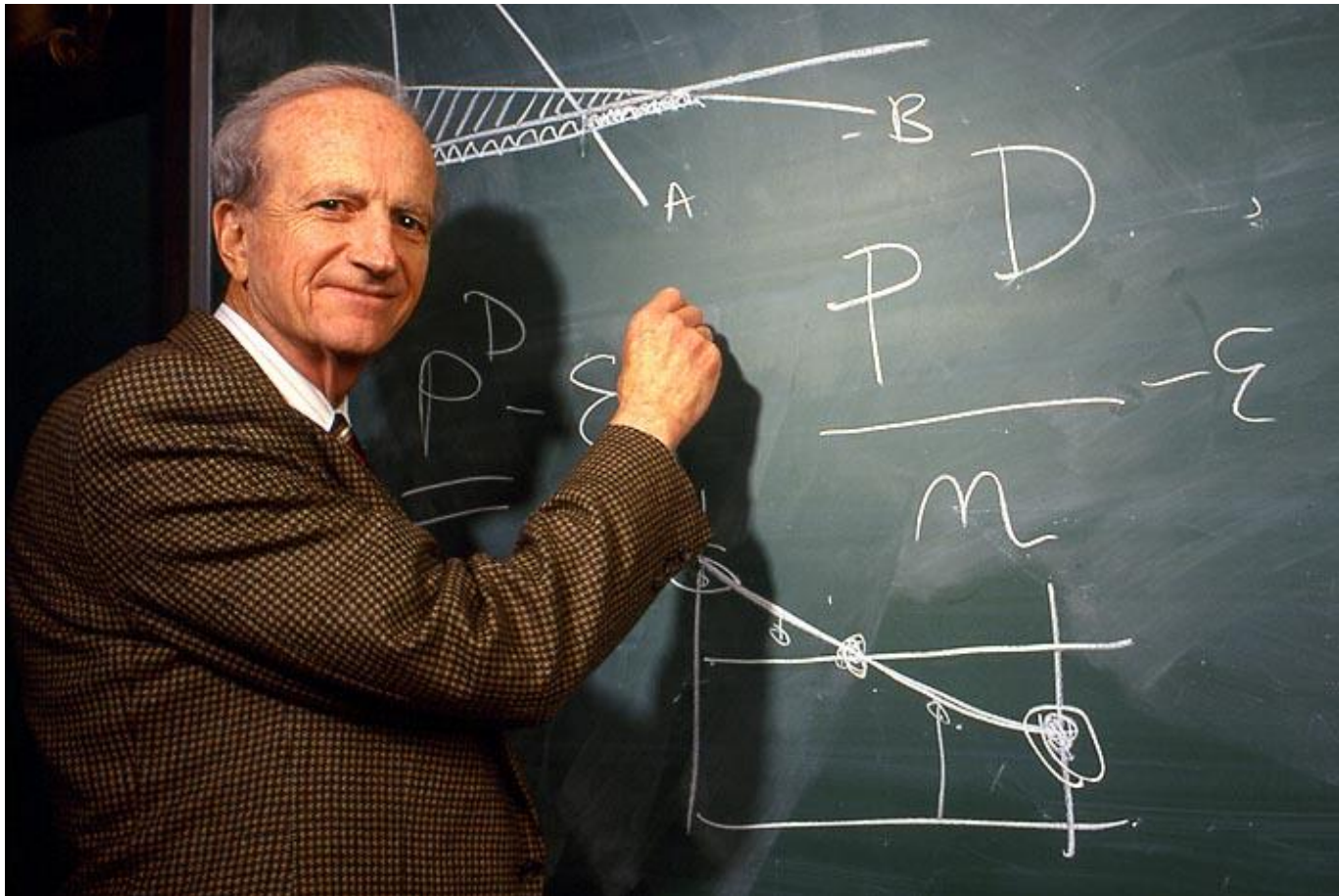
Aksjomaty racjonalności

- Aksjomat zupełności – konsument potrafi porównać każde dwie alternatywy (każde dwie loterie)
- Aksjomat przechodności – relacja preferencji jest przechodnia (jeśli $A > B$ i $B > C$ to $A > C$)
- Aksjomat niezależności – jeśli dla konsumenta obojętny jest wybór między A i B to również obojętne jest wybór między pA i pB
- Aksjomat stałości – konsument ma stałe preferencje jeżeli konsument preferuje $A > B$ to również $pA > pB$ oraz $qA > qB$
- Aksjomat ciągłości – jeżeli konsument preferuje $A > B > C$ to można stworzyć loterię $pA = B$ lub $qC = B$

Czy model HO jest przydatny?

- Metodologiczny indywidualizm - wyjaśnianie zjawisk ekonomicznych w kategoriach zachowań, preferencji itd. jednostek, nie bytów ponadjednostkowych
- Ekonomiczny imperializm – próba unifikacji nauk społecznych do teorii ekonomii
- Teoria racjonalnego wyboru
- Teoria wyboru publicznego

Ekonomiczna teoria zachowań ludzkich Gary S. Beckera

Ekonomiczna teoria zachowań ludzkich Gary S. Beckera

- Ekonomiczna teoria rozrodczości

[Becker, Gary S. (1960), "An economic analysis of fertility", in National Bureau of Economic Research, Demographic and economic change in developed countries, a conference of the universities, New York: Columbia University Press, OCLC 176157.]

- Ekonomiczna teoria przestępczości

[Becker, Gary S. (March–April 1968). "Crime and punishment: an economic approach". *Journal of Political Economy*. 76 (2): 169–217. doi:10.1086/259394. JSTOR 1830482]

- Ekonomiczna teoria małżeństwa

[Becker, Gary S. (July–August 1973). "A theory of marriage: part I". *Journal of Political Economy*. 81 (4): 813–46. doi:10.1086/260084]

- ...

Teoria racjonalnego wyboru

- teoria badająca i modelująca zachowania społeczne i ekonomiczne między preferencjami ludzi
- TRW bada trzy podstawowe dylematy którym odpowiadają trzy problemy:
 - dylemat więźnia (PD) – i problem zaufania
 - chicken game – i problem współzawodnictwa
 - assurances game – i problem koordynacji.

Teoria wyboru publicznego

- bada przede wszystkim proces kształtowania instytucji w sferze polityki